

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Dato: 07.12.2022

Vår ref.: 22/07269
Deres ref.: 22/3898

Saksbehandler: Jannicke Eriksen

Hørings svar fra OsloMet - innføring av studieavgift for studenter fra land utenfor EØS-området eller Sveits m.m.

OsloMet – storbyuniversitetet viser til brev fra Kunnskapsdepartementet (KD) av 10. oktober 2022 med forslag om innføring av studieavgift for studenter fra land utenfor EØS-området eller Sveits - endringer i universitets- og høyskoleloven. Forslaget har vært på bred høring ved OsloMet, og alle fakultetene, relevante fagavdelinger i fellesadministrasjonen, samt Studentparlamentet ved OsloMet har uttalt seg om forslaget.

OsloMet er imot forslaget om å innføre studieavgift for studenter fra land utenfor EØS-området/Sveits (tredjeland) ved de statlige universitetene og høyskolene, og støtter ikke de foreslåtte endringene. Forslaget fremstår dessuten som mangelfullt utredet, og muligheter og konsekvenser av innføringen av studieavgiften bør kartlegges ytterligere før eventuell iverksettelse. En eventuell iverksettelse bør settes til tidligst studieåret 2024/2025.

Våre detaljerte innspill følger nedenfor.

Samfunnsansvar

I Norge står prinsippet om at utdanning skal være gratis for alle sterkt, både når det gjelder studenter fra Norge og studenter fra andre land. OsloMet er enig i formuleringen fra Hurdalplattformen om at høyere utdanning i Norge skal være gratis, også for internasjonale studenter. Gjennom forskning vet vi at nettopp utdanning er et av de mest effektive virkemidlene som finnes for å skape god utvikling og velferd. Å skille mellom land innenfor EØS-området/Sveits og resten av verden uthuler gratisprinsippet, og vil dessuten medføre at det blir færre studenter i Norge fra noen av de land og regioner der det er viktigst at Norge bidrar.

Utdanningskvalitet

KD legger til grunn at universitetene og høyskolene i Norge har arbeidet systematisk med kvalitetsutvikling i lang tid for å holde et høyt internasjonalt nivå, og er godt rustet for å eksponeres for konkurransen med institusjoner i andre land. De uttaler at målet må være at de internasjonale studentene vil komme hit på grunn av kvaliteten i tilbudene, og ikke fordi Norge skiller seg gjennom å tilby dem gratis.

KD vektlegger i liten grad den betydningen internasjonale studenter har for utdanningskvaliteten i vårt studietilbud. Internasjonale studentene tar med seg med ny kunnskap, et annet perspektiv og nye idéer som øker kvaliteten på våre studieprogram og forskning. Dette gjelder i særlig studenter fra land utenfor EØS som studere på program der internasjonale perspektiv er viktige. OsloMet har også enkelte studieretninger og

Postadresse
PB 4. St. Olavs plass, 0130 OSLO

Telefon
67 23 50 00

studieprogrammer der internasjonale studenter har utgjort en del av det kritiske studentgrunnlaget. For disse vil trolig innføring av studieavgift utgjøre en risiko.

Forslaget strider også mot nasjonale strategier om internasjonalisering i høyere utdanning, særlig Meld. St. 7 (2020-2021). Det vil føre til kvalitativt fattigere, mindre relevante utdanninger og mindre mangfoldige læringsmiljøer. Internasjonale helgradsstudenter er verdifulle for norsk utdanning og samfunn. Samtidig gir norsk utdanning de internasjonale studentene verdifulle erfaringer og verdier som de bringer med seg videre i livet. På den måten bidrar norsk høyere utdanning til utvikling og realisering av FNs bærekraftsmål globalt. Ved å gjøre våre universiteter og høyskoler mindre tilgjengelig for internasjonale studenter vil vi miste faglig kapasitetsbygging i utlandet. Dette er svært uheldig i en tid hvor globalt samarbeid og kunnskapsbygging er viktigere enn noen gang.

Studenter fra tredjeland har allerede betydelige kostnader ved å studere i Norge. På grunn av høye levekostnader i Norge, høy visumsøknadskostnad, mangel på stipender/støtteordninger, samt utfordringer knyttet til å dokumentere at man har midler til levekostnader for et helt studieår, vil vi kunne forvente at mange heller vil velge å studere i land med lavere levekostnader, lavere studieavgifter og en lavere språkbarriere (de engelskspråklige landene). Innføring av studieavgift vil i enda større grad begrense tilgangen til studier i Norge for studenter fra tredjeland, særlig fra det globale Sør. Erfaringer fra andre land er at ikke de beste, men kun de mest privilegerte av studentene vil ha råd til å studere ved innføring av skolepenger. Spørsmålet blir da om det er til Norge de vil søke seg, og om det er disse studentene vi ønsker.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er uklart hvilket beregningsgrunnlag som ligger til grunn i KDs vurdering av de økonomiske konsekvensene av forslaget. KD oppgir at de har brukt en SSB-rapport om hvor mange utenlandsstudenter det er i sektoren. For å beregne fordelingen av kuttet har de brukt statistikk om antall studenter med utenlandsk statsborgerskap, noe som vil si at også «vanlige studenter» som bor i Norge og har vanlige studierettigheter er omfattet av beregningsgrunnlaget. I forslag til statsbudsjett anslås det at virksomhetene vil få inntekter som oppveier denne reduksjonen. Vår vurdering er at kuttet er mye høyere enn det OsloMet kan forvente å få inn i studieavgifter, da det reelle antallet studenter det vil være aktuelt å krevne inn studieavgifter fra er relativt lavt. I tillegg vil det være administrativt krevende å følge opp forslaget slik det er definert nå. En begrensning til studenter som tas opp til engelskspråklige programmer vil være enklere å forvalte, dersom forslaget uansett tenkes innført.

OsloMet oppfatter derfor den foreslåtte endringen som et reelt kutt. Universitetet kommer ikke til å ha mulighet til å tilpasse seg like fort som departementet legger til grunn, og dette vil derfor på kort sikt gi negative økonomiske konsekvenser, sannsynligvis også for utdanningsområder og fagmiljøer som har få eller ingen studenter fra utenfor EØS-området og Sveits pr. i dag. På lang sikt stiller vi også spørsmål ved KDs vurdering av at forslaget gir et godt utgangspunkt for å kunne øke sine samlede inntekter eller frigjøre ressurser.

KDs vurdering av konsekvenser er tilsynelatende mangelfull. Forslaget vil øke administrative kostnader og ressursbruk. Forslaget innebærer etablering av markedssystemer som statlige universiteter ikke er rigget godt for i dag. I en omleggingsperiode vil det nødvendigvis komme økte administrative kostnader. Departementet ønsker å bidra til at studenter ved norske høyere utdanningsinstitusjoner i større grad rekrutteres i henhold til institusjonelle og nasjonale prioriteringer. For å oppnå dette trengs styrking av samarbeidsprogrammer som finansierer gjensidig studentmobilitet, også til land i det globale sør hvor det i dag er få finansieringsmuligheter. Styrking av NORPART-programmet, som erstattet Kvoteordningen, er et slikt tiltak. Også andre stipendordninger kan bli nødvendig å innføre for å unngå mange av de negative resultatene av studieavgifter. Utgiftene til stipendsystemene vil derfor måtte øke. De fleste studentene fra land utenfor EØS har dessuten ekstrajobber som bidrar til skatteinntekter til staten. Dette bør også tas med i kostnadsberegningene.

OsloMet ønsker å peke på et såkalt *søkegebyr* er et mer hensiktsmessig alternativ til studieavgift. Et slikt gebyr vil være mer målrettet med tanke på intensjonen om å få dekket ekstra administrative utgifter ved forvaltning

av søkere utenfor EØS-området og Sveits. Et slikt gebyr kan settes relativt lavt, og eventuelt refunderes hvis/når søkerne blir studenter. På denne måten kan man opprettholde gratisprinsippet ved å være student i Norge, men bidra til at de som søker på utdanning i Norge de som vil hit på grunn av utdanningen vi tilbyr, og ikke søker fordi den er gratis. I tillegg vil tiltaket sannsynligvis bidra til et mer målrettet arbeid med rekruttering av søkere fra land utenfor EØS-området og Sveits, men uten at ordningen setter for store hindre for at slike studenter fortsatt vil ønske å komme til Norge.

Avslutningsvis

Forslaget fra KD legger opp til at studieavgiften skal gjelde allerede fra høsten 2023. OsloMet mener at det er så store uklarheter med konsekvensen av forslaget at det er nødvendig å utrede det nøyere.

Ved OsloMet gikk søknadsfristen for internasjonale søkere fra utenfor EØS-området og Sveits ut den 1. november 2022 for opptak til studiestart høsten 2023. Ingen konkret informasjon om studieavgift er foreløpig gitt disse søkerne. Å skulle gå ut med den typen informasjon så sent i prosessen oppleves urimelig for de studentene som allerede har levert inn sine søknader. Å utsette en eventuell innføring til høsten 2024 vil gi oss tid til å informere godt, samt å få på plass både betalingsløsning og et kvalitetssikret regelverk. Dette vil også gi nok tid til å foreta en utredning av konsekvensene av endringen i tråd med det som ellers er god skikk i vår sektor.

Forslaget fremstår altså som mangelfullt utredet, og muligheter og konsekvenser av innføringen av studieavgiften bør kartlegges ytterligere før eventuell iverksettelse.

Med hilsen

Christen Krogh
rektor

Silje Fekjær
fungerende prorektor

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ingen håndskrevne signaturer.